

Roodborst (Foto: René Van Echelpoel)

Help vogels in de nesten

Vogels broeden lang niet allemaal in een nestkast. Met de aanplant van dichte, wintergroene struiken, klimplanten en doornstruiken maak je elke tuin aantrekkelijk voor tal van broedvogels.

Tekst: Michel Geys

Holenbroeders zijn vogels die van nature in oude en dode bomen met gaten, holtes en spleten broeden. Voor zulke vogels zijn nestkasten een prima alternatief. Wanneer ergens een insecten- of rupsenplaag ontstaat, wordt het ophangen van

nestkastjes vaak gepromoot. De bekendste bewoners zijn kool- en pimpelmezen die graag nestkastjes inpalmen om vandaaruit de strijd aan te gaan met het teveel aan (processie- of buxus-mot-) rupsen, spinnen, kleine insecten en hun larven en ander klein kriebelgespuis. Er zijn echter ook veel vogels die nooit in een nestkast broeden. Zij zoeken hun heil liever in de beplanting waar ze van hoog in de boom tot laag bij de grond hun nesten bouwen. Alle vogels hebben geschikte nestelgelegenheid, veilige schuilplekken en voedsel nodig om een goed broedsucces te bereiken. Door daar met de tuinrichting rekening mee te houden kun je allerlei vogels een thuis bieden. Gevelbegroeiing, een haag en doornstruiken leveren in grote maar vooral ook in kleine tuinen veel nestelgelegenheid.

Geliefde nestplaatsen

- Hoewel veel struiken geschikt zijn als nestplaats, zijn ondoordringbare doornstruiken zoals

meidoorn, duindoorn, vuurdoorn, inheemse rozen en zuurbes het interessantst. Wintergroene struiken zoals taxus, hulst en jeneverbes geven behalve nestelgelegenheid ook beschutting.

- Een gevel van woning of garage die begroeid is met klimop is de hotspot voor vogels. Wanneer die klimop niet jaarlijks tot kort tegen de muur geschoren wordt, blijft het nest door de fijne takjes vrijwel onzichtbaar en ongeschikt als landingsplaats voor vliegende rovers. Ook klimhortensia geeft prima beschutting en groeit goed tegen een noord- of oostmuur.
- Een heg als perceelomheining is een vogelvriendelijk alternatief voor de schutting of hekwerk. In plaats van een heg met één soort kunnen ook meerdere soorten ingeplant worden. Denk aan appelbes, duindoorn, olijfwilg, kornoeljes, kardinaalsmuts, Gelderse roos, inheemse rozen, hulst, meidoorn, enz... Het extra voordeel van deze soorten, voed-

selrijke bessen, kan alleen benut worden als de haag niet intensief geschoren wordt.

- Als er voldoende ruimte is kun je de heg wat breder uit laten groeien en nog dichter laten worden door er klimplanten in te laten groeien (bijvoorbeeld klimop, kamperfoelie, wilde bosrank, klimrozen) Wel is het dan wenselijk dat er eerst een omheining geplaatst wordt. Dit kan een goedkope schapendraad zijn die op 1,2 tot 1,5m hoogte aan kastanjepalen bevestigd wordt die om de 3 m geplaatst worden. Wanneer de klimplanten na een tijdje wat zwaarder worden en boven op de draad komen te liggen zijn het de heesters die het geheel recht houden bij stormweer. Bovendien leunen de klimmers niet alleen op de heesters. Twee vliegen in één klap. Voor de een voelt een omheining veiliger en voor de ander is het een groene omkadering van de tuin. Mocht je gaas of een schutting willen laten begroeien, zorg er

Klimhortensia (Foto: Machteld Klees)

Volop schuil- en nestelgelegenheid (Foto: Natuurtuinen.be)

Vinken broeden in dichte struiken (Foto: René Van Echelpoel)

(Foto: Machteld Klees)

Met klimop begroeid gaas biedt ook nestgelegheid

dan voor dat egels vrije doorgang hebben door kleine openingen te maken.

- Klimplanten tegen een boom: Wanneer je een bloeiende klimmer de kans geeft, bekom je een boom met een waaier aan bloem en geur in voorjaar of zomer gecombineerd met extra nestgelegheid. Wanneer een klimmer groenblijvend is, blijft de kale boom ook in de winter nog

zorgen voor beschutting. (klimop, groenblijvende kamperfoelie),

Drie in één

In een kleine tuin kun je drie planten in één plantgat zetten om snel een dicht geheel te krijgen.

Daarbij kies je een:

- Bladverliezende struik, liefst interessant voor bijen en vlinders, bes dragend en liefst ook nog met doornen.
- Bladhoudende struik. Hulst is hiervoor uiterst geschikt, kan compact gesnoeid worden, geeft bessen en beschutting in de winter en kan tegen schaduw. Taxus is ook een mogelijkheid.
- Klimplant die zich tussen de andere planten wurmt en een ondoordringbaar web vormt.

Drie in één: vlier, hulst, kamperfoelie (Foto: Natuurtuinen.be)

Om de jonge heesters ongestoord te laten groeien moet de klimmer in het begin regelmatig gesnoeid worden zodat de heesters een voor-sprong krijgen. De snoei moet na het broedseizoen plaatsvinden. Zeer sterk groeiende soorten zoals bruidssluier, blauwe regen en wilde wingerd zijn natuurlijk uit den boze. Kamperfoelie daarentegen

is een ideale plant die meestal niet woekert en weinig knipwerk vraagt. Deze laatste is trouwens ook zeer geschikt om mee tussen de klimop als haag of gevelgroen te planten. Kamperfoelie geeft extra bloei en wordt om de twee à drie jaar samen met de klimop gefaseerd geschoren.

Predatoren

De Turkse tortel en de houtduif zijn een geval apart. Beide soorten zijn echte cultuurvolgers en zitten in de lift qua aantal, ondanks dat ze vaak ten prooi vallen aan sperwer of havik. Ze zijn niet erg kieskeurig in het zoeken naar het ideale stekje en bouwen een kwetsbaar nest van alleen maar stokjes en dikwijls niet eens verborgen. Hun eieren vallen vaak ten prooi aan gaaien, eksters en kraaien, ook de eekhoorn lust wel eens een eitje. De duiven herbeginnen dan gewoon elders, zelfs tot in de winter.

Weet wel dat het niet de predatoren zijn die het aantal tuinvogels bepalen, het is het aantal tuinvogels dat bepaalt hoeveel predatoren er zijn. Het gaat hier om een ecologisch evenwicht. 'Poesje mauw' is een ander verhaal. Van nature hoort de

Welke vogel broedt waar?

Bomen: ekster, kraai, gaai, turkse tortel, houtduif en appelvink (in klimop),

Gevelbegroeiing en dichte hagen: merel, zanglijster, heggemus, roodborst, winterkoning, groenling, vink en zwartkop

Coniferen en sparren: sperwer, merel en zanglijster, staartmees, goudhaantje, putter, kneu

Struiken, takkenrillen: roodborst, winterkoning, heggemus, tiftjaf, vink, groenling, putter, kneu, zwartkop, staartmees

Onder dakpannen: huismus, gierzwaluw

Broedende Turkse tortel (Foto: Anneke Rodenburg)

gedomesticeerde kat hier niet thuis, maar 'ze zijn toch zo lief'. De poes kan het natuurlijk ook niet helpen dat er in haar genen nog een portie jachtinstinct verborgen zit.

Vogelverhalen

Elke vogel heeft zijn eigen verhaal, dat maakt het ook zo leuk om ze in de tuin te hebben. Twee verhalen wil ik met jullie delen:

Het mannetje van de winterkoning bouwt in de lente wel 3 à 4 nestjes.

Dan zoekt hij een vrouwtje en laat haar zijn bouwsels keuren. Wanneer mevrouw gekozen heeft bevrucht hij haar eitjes en begint het vrouwtje te broeden. Daarna gaat hij op zoek naar een nieuw vrouwtje en laat ook haar weer kiezen.

Als laatste nog een voorbeeld van 'survival of the fittest'. In het najaar van 2015 werd in onze tuin door Herman Berghmans in opdracht van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen

een vrouwtjesmerel geringd. Vijf jaar later, in het voorjaar 2020 was er een hervangst van dezelfde vogel in onze tuin. Een echte standvogel dus. Op zich al een serieuze prestatie maar wanneer je weet dat de merelziekte (Usutuvirus) bijzonder hard toesloeg tussen 2017 en 2019 en een groot deel van de merelpopulatie in Nederland en Vlaanderen eraan stierf, kun je wel stellen dat we met een kranige dame te maken hebben. Dit voorjaar werd ook een jong mannetje geringd. Samen hebben ze dit jaar tweemaal voor nakomelingen gezorgd in onze klimophaag. De eerste weken na het uitvliegen werden al wel een paar jongen opgepeuzeld maar toch 'Proficiat!'

Michel Geys is tuin- en landschapsarchitect, legt natuurtuinen aan en kweekt wilde planten, samen met zijn broer Luc.

www.natuurtuinen.be

Broedende merel (Foto: Wolverlei/Ferry Siemensma)